

Uit vrees voor mensen (Jozef van Arimatea)

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

Schriftlezing Oude Testament: Psalm 137, 1-6

Schriftlezing Brieven: Romeinen 1, 8-17

Schriftlezing Evangelie: Johannes 19, 38-42

Inleiding

Sommige mensen houden hun geloof liever verborgen voor anderen. Calvijn moest er niets van hebben. Hij vond mensen die niet in het openbaar voor hun geloof uitkwamen laf en huichelachtig. Toch mogen ze er zijn en horen ze erbij in het evangelie. Nicodemus en Jozef van Arimatea (feestdag 17 maart) geloofden in het verborgene in Jezus. Het waren geen helden, maar ze meenden het wel.

Thema: Uit vrees voor mensen (Jozef van Arimatea)

Gemeente van Christus, het lijkt erop dat Nicodemus en Jozef van Arimatea (gedenkdag 17 maart) aanzienlijke Joden waren, die onder de indruk waren van Jezus van Nazareth, maar daar niet openlijk voor uit durfden komen. In hoofdstuk 3 van het Johannesevangelie lezen we dat Nicodemus een Farizeeër was die 's nachts aan Jezus een bezoek bracht en een lang gesprek met hem had. Kennelijk hebben de woorden van Jezus hem geraakt. Ze zijn Nicodemus bezig blijven houden, want na de dood van Jezus aan het kruis is hij samen met Jozef van Arimatea degene die het lichaam van Jezus verzorgt en in het graf legt. Van deze Jozef van Arimatea wordt gezegd dat hij een leerling was van Jezus, maar in het verborgene.

Vandaag wil ik met u nadenken over de houding van deze twee mannen. Misschien zijn er sommigen onder ons, die het maar laffe figuren vindt. Dit zijn geen geloofshelden, die er rond voor uitkomen dat zij bij Jezus willen horen. Zij zijn bang voor het oordeel van mensen en handelen liever in het geheim. Anderen zijn er misschien, die vinden dat deze mannen verstandig optreden. Immers, van een rustig geloofsgesprek met open vragen en luisterende oren, door tolerante mensen, was in die tijd zelden sprake. Probeer je eens voor te stellen dat je toen leefde, zou je dan zelf de vrijmoedigheid hebben gehad om bij daglicht uit te komen voor je overtuiging, zonder een blad voor de mond te nemen?

Of misschien moeten we het nog ietsje dichterbij halen: Durf je vandaag in het openbaar uit te komen voor je geloof? Ook al worden wij niet direct met geweld bedreigd, dat valt de meeste mensen nog helemaal niet mee. Binnen de kortste keren spelen immers misverstanden en vooroordelen een rol. Ook

vinden de meesten van ons het moeilijk nuances overeind te houden, wanneer het al gauw een welles-nietes gesprek wordt. U kent ze wel, van die enquêtes met ja/nee vragen als: Geloof u in God? Die vragen moet je dan op straat, tussen het winkelend publiek beantwoorden. Ik zelf heb dan altijd de neiging om te zeggen: Kunnen we er even bij gaan zitten met een kopje koffie of liever nog, een biertje? En mag ik u dan uitleggen wat God voor mij betekent. Maar daar is meestal geen tijd voor en ook geen ruimte op het formulier en zo'n antwoord is statistisch lastig te verwerken. U weet en ik geef toe, ik kan wel eens een beetje uitweiden. Maar ook onder de felle lampen van de media is het moeilijk woorden van geloof te spreken zonder een karikatuur te worden van jezelf.

Hebben Jozef van Arimatea en Nicodemus eigenlijk geen gelijk? Zij horen niet bij de kleine groep van 'diehard' discipelen, bereid om hun leven voor Jezus te geven. Maar Jozef van Arimatea is het wel die naar Pilatus gaat en om het lichaam van Jezus vraagt. Liefdevol gaan de twee Jezus begraven. Zij staan voor mij vandaag symbool voor de stille getuigen. Meer nog dan stoere leerlingen zoals Petrus, lijken zij zich bewust van de tragische kant van dit verhaal. Deze Jezus belichaamde een kant van het Godsgeloof die niet gewelddadig was, niet in daden, maar ook niet in woorden. Scherpe woorden die hij sprak, waren bedoeld om de harde kant van de religie de wacht aan te zeggen. Maar onvermijdelijk keerde de machinerie van het systeem zich tegen de charismatische die Jezus was. De Godgezondene moest wel in botsing komen met de autoriteiten. Zijn prediking van liefde was een regelrechte aanklacht tegen hun invulling van het geloof in een louter regelgevend God, regels die door mensen werden uitgelegd en gehandhaafd. Jozef van Arimatea en Nicodemus waren misschien wel terecht 'bevreesd' voor deze leiders. Zij kenden hun harde koppen en hun genadeloze oordelen. En de discipelen van Jezus? Waren dat dan van die helden? Ze hadden een grote mond, zolang er niet veel aan de hand was. Maar allemaal sloegen ze, toen het erop aankwam, op de vlucht. Petrus verloochende zijn meester. Vraag het je af, bij wie hoor jij?

Wij leven in een tijd dat Europa religie in het openbare leven nog maar nauwelijks toelaat. In de ogen van veel politici bevindt goede religie zich achter de voordeur.

Extremistische terroristen, die beweren te handelen uit religieuze overtuiging maken het allemaal nog erger. Hun agressie doet ook het imago van de kerk geen goed. Ergens doet mij dat denken aan de tijd van de godsdienstoorlogen. Gelukkig hebben wij die als christenen in Europa achter ons. Onze godsdienst is door de Verlichting heen gegaan en weet van relativeren. Je moet er toch niet aan denken dat Rooms-katholieken en protestanten elkaar vandaag zouden verketteren. Maar in de 16^e eeuw was dat wel degelijk het geval. Christenen zijn toch navolgers van Christus? In het Europa van die tijd stonden ze lijnrecht tegenover elkaar en ze bestreden elkaar vaak met veel geweld. Zij hebben Europa getekend.

Er waren in die tijd echter ook mensen die zich opstelden als Nicodemus en Jozef van Arimatea en die zeiden: ‘Laten wij met Nicodemus geheime discipelen zijn.’¹ Liever dan openlijk hun geloof te belijden, predikten zij een religie van het hart. Zij voelden zich protestanten en waren de beginselen van de reformatie toegedaan, maar gedroegen zich in het openbare leven als gematigde Rooms-katholieken. Nicodemus en Jozef van Arimatea waren hun voorbeelden. Ze werden door de hervormer Johannes Calvijn spottend ‘nicodemieten’ genoemd.

Wat het ingewikkeld maakte, was de nuance. De nicodemieten behoorden tot de bovenlaag van de bevolking, de elite. Zij voelden er niets voor om door mensen die hen niet begrepen overhoop gestoken te worden of op de brandstapel te eindigen. De volksreligie was niet zo verfijnd. Het was je aanpassen of verketterd worden. De meeste dorpspastoors hadden weinig geleerd en kenden de bijbel amper. Je afwijkend opstellen betekende al gauw isolement en gevaar. Je plaatste je al gauw buiten de groep.

Maar de reformator Johannes Calvijn vond het helemaal niets. Hij beschouwde de nicodemieten als huichelaars, die zich ten onrechte op Nicodemus beriepen. Zij waren in zijn ogen onoprechte intellectuelen die kozen voor hun eigen hachje, niet bereid de prijs van een eventueel martelaarschap te betalen. In hun neiging tot compromis waren zij volgens Calvijn zelfs verraders van Christus. Had Jezus zelf niet gezegd: ‘Wie zijn leven probeert te behouden, zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest omwille van mij, die zal het behouden.’² Calvijn dacht ook aan de apostel Paulus met zijn stoere geloofstaal. De apostel zegt immers:

Voor dit evangelie schaam ik mij niet, want het is Gods reddende kracht voor allen die geloven, voor Joden in de eerste plaats, maar ook voor andere volken.³

Maar was Nicodemus echt een huichelaar? Was het

niet verstandig van Jozef van Arimatea om in het verborgene te handelen? Was het vaak niet wijzer om te proberen de kerk van binnenuit te hervormen, dan om een scheuring te forceren? Wie kijkt naar het fanatisme waarmee christenen in de 16^e eeuw elkaar over en weer te lijf gingen, kan niet om de vraag heen of de nicodemieten met hun gematigde en voorzichtige opstelling niet op z'n minst een beetje gelijk hadden.

Daar komt bij dat de meeste nicodemieten helemaal niet trots waren op zichzelf. Zij hadden veel liever openlijk en in vrede hun genuanceerde geloof beleden. Maar daar was meestal geen ruimte voor. Iedereen werd in kampen ingedeeld. Zij voelden zich als Israël in Babel, vreemden in ballingschap, ver van de stad van de vrede, dat was het geestelijk Jeruzalem. Ik zelf geloof niet dat Nicodemus en Jozef van Arimatea laffe figuren waren, die niet begrepen waar het in het geloof om ging. Zo héél angstig was Nicodemus trouwens niet. Als Farizeeën Jezus beschuldigen, is hij het die hem moedig verdedigt, wanneer hij zegt:

Onze wet veroordeelt iemand toch pas als hij gehoord is en als bekend is wat hij heeft gedaan?⁴

Sommige bijbeluitleggers zien Nicodemus en Jozef van Arimatea juist als wijs.⁵ Zij waren niet alleen geïnteresseerd alleen toen Jezus populair was en heel veel volgelingen had, maar ook toen hij gestorven was en toen iedereen was weggevlucht. Zij stonden waarschijnlijk niet klaar met een stoere geloofsuitspraken. Ik weet niet of zij de opstanding verwachtten. Je hoort na de graflegging verder niets meer van hen.

Ik hoop dat wij het ook zullen durven, om niet alleen leerlingen van Christus te zijn die staan te juichen met Pasen, maar ook mensen die de wijsheid kennen van Nicodemus en de trouw en het liefdevolle respect van Jozef van Arimatea. Soms leef je in de lijdenstijd. Soms lijkt het wel iedere dag een van de Veertigdagen. Soms sta je met het lichaam van een dode in je handen en is de zon van Paasochtend ver weg. Maar het geloof is geen succesverhaal. Wij worden niet geroepen om mooi weer christenen te zijn. De weg naar Pasen loopt door diepe dalen. En die weg zelf is in deze wereld voor pelgrims het doel. Het is langs die hele weg dat de Heer gevonden wordt, in het lijden net zo goed als in de opstanding.

Amen.

Uitzending en zegen

Als u vanhier gaat, weet het gezegende mensen te zijn. U bent gezegend met een Heer die met u oploopt. Het is niet de angst voor mensen die uw leven richting geeft. Het is het vertrouwen in Gods liefde, zichtbaar

in Jezus, die het leven draagt.
De genade van Jezus Christus,

de liefde van God,
de gemeenschap van de heilige Geest,
is en blijft met jullie allemaal.

Noten

¹ Cottret, B., Calvin. Biografie, vert. K. Boersma, Kampen 2005, 273-278.

² Matteüs 10,39.

³ Romeinen 1,16.

⁴ Johannes 7, 49-51.

⁵ J. Paulien, 'Nicodemus', in: Freedman, D.N. (ed.), The Anchor Bible Dictionary, Vol.4, K-N, New York/London 1992, 1105-1106.

Figuur 1: Grafleggingsgroep 1509, Sint Maarten Keulen. V.l.n.r.: Nicodemus, andere Maria, Maria Magdalena, Maria de moeder van Jezus, discipel Johannes, Jozef van Arimatea.